

מכניקה הנדסית ט'

(לטכנאי מכונות)

הוראות לנבחנים

א. משך הבחינה: ארבע שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים ובהם עשר שאלות. עליכם לענות על חמש שאלות לפי בחירתכם, מן השאלון כולו. לכל שאלה – 20 נקודות. סך-הכול – 100 נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: כל חומר עזר כתוב בכתב יד או מודפס, כלי סרטוט, מחשבון בעל תצוגה של אותיות וספרות בלבד.

ד. הוראות מיוחדות:

- בטרם תתחילו לענות על השאלות, קראו בעיון את השאלון כולו וודאו שההנחיות בדף השער מובנות לכם היטב.
- ענו על מספר השאלות הנדרש בשאלון. המעריך יקרא ויעריך את מספר התשובות הנדרש בלבד, לפי סדר כתיבתן במחברת, ולא יתייחס לתשובות נוספות.
- בכל שאלה ניתנו הנתונים לפתרונה. אם לדעתכם חסר נתון, הוסיפו אותו על-פי שיקול דעתכם ופתרו בעזרתו את השאלה. ציינו בתשובה את הנתון שהוספתם.
- בתשובה על שאלת חישוב, עליכם להציג את שלבי הפתרון באופן מפורט ולהסבירם בקצרה. קבלת מרב הנקודות מותנית במילוי דרישה זו.
- בנספח ג' לשאלון זה מובא מילון מונחים בשפות עברית, ערבית, אנגלית ורוסית. תוכלו להיעזר בו בעת הצורך.

כתבו במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונכם לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
כתבו "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. כתיבת טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה!

בשאלון זה 14 עמודים ו-5 עמודי נספחים.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים,
אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

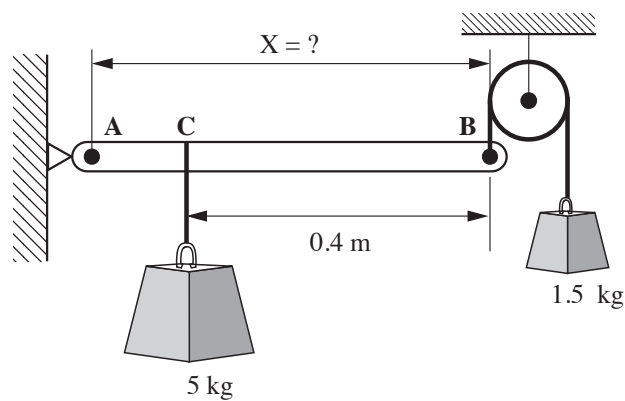
בשאלון זה חמישה פרקים ובהם עשר שאלות.

עליכם לענות על חמש שאלות, על-פי בחירתכם, מן השאלון כולו (לכל שאלה – 20 נקודות. סך-הכול – 100 נקודות).

פרק ראשון: סטטיקה וחוזק חומרים במכונות

שאלה 1

באיור לשאלה 1 מתואר מוט אופקי אחיד AB שמסתו 1 kg המוחזק באמצעות פרק A. קצה B של המוט נמשך על-ידי כבל העובר דרך גלגלת חסרת חיכוך. על הכבל תלויה משקולת שמסתה 1.5 kg. בנקודה C, שמרחקה 0.4 m מנקודה B, תלויה משקולת נוספת שמסתה 5 kg.

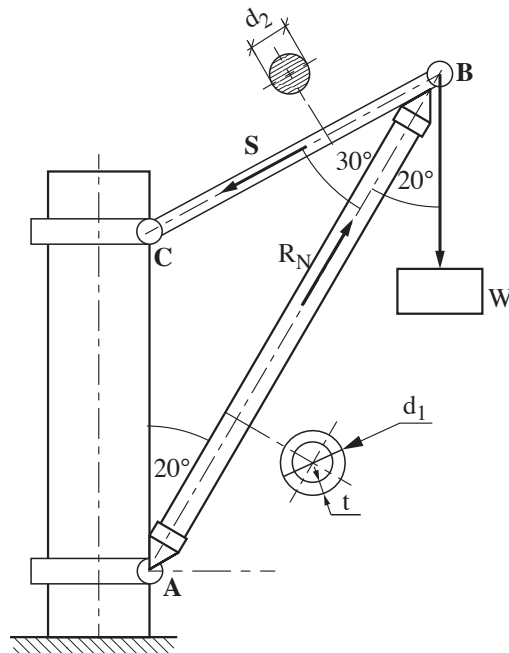

איור לשאלה 1

- א. (6 נק') סרטטו את הדג"ח של המוט.
- ב. (8 נק') מצאו את האורך, X , של המוט שעבורו המערכת נמצאת בשיווי משקל.
- ג. (6 נק') חשבו את רכיבי התגובה בפרק A.

שאלה 2

באיור לשאלה 2 מתואר עגורן המורכב ממוט AB ומוט BC.

איור לשאלה 2

נתונים:

על נקודה B תלויה משקולת, W , שמשקלה $2,800 \text{ N}$.

המוט AB עשוי מצינור שקוטרו החיצוני $d_1 = 12.5 \text{ mm}$ והדופן שלו בעובי $t = 2 \text{ mm}$.

קוטר המוט BC הוא $d_2 = 8 \text{ mm}$.

המאמץ המותר של חומר הצינור והכבל הוא 160 MPa .

5 נק' א. סרטטו דיאגרמת כוחות הפועלים על נקודה B.

8 נק' ב. חשבו את ערכי הכוחות שסימנתם בסעיף א'.

5 נק' ג. חשבו את המאמץ במוט AB, וציינו אם המאמץ הוא מאמץ מתיחה או מאמץ לחיצה.

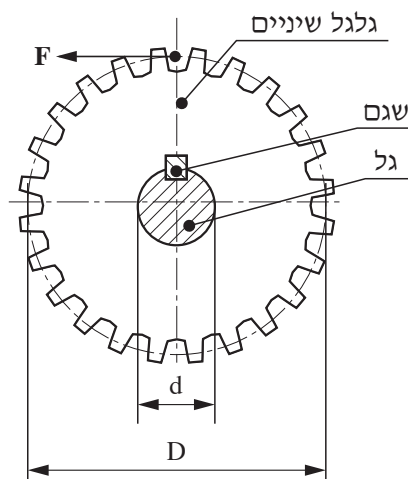
2 נק' ד. קבעו אם המוט BC עומד בתנאי החוזק.

פרק שני: פרקי מכונות**שאלה 3**

באיור לשאלה 3 מתואר גלגל שיניים המחובר לגל בשגם פריזמטי. על הגלגל פועל כוח משיקי F .

נתונים:

- כוח משיקי שפועל על הגלגל: $F = 1,500 \text{ N}$
- קוטר הגלגל: $D = 200 \text{ mm}$
- קוטר הגל: $d = 50 \text{ mm}$
- מאמץ המעיכה המותר לחומר השגם: $[\sigma_{\ell c}] = 80 \text{ MPa}$
- מאמץ הגזירה המותר לחומר השגם: $[\tau_s] = 60 \text{ MPa}$
- רוחב השגם: $b = 16 \text{ mm}$
- גובה השגם: $h = 10 \text{ mm}$

איור לשאלה 3

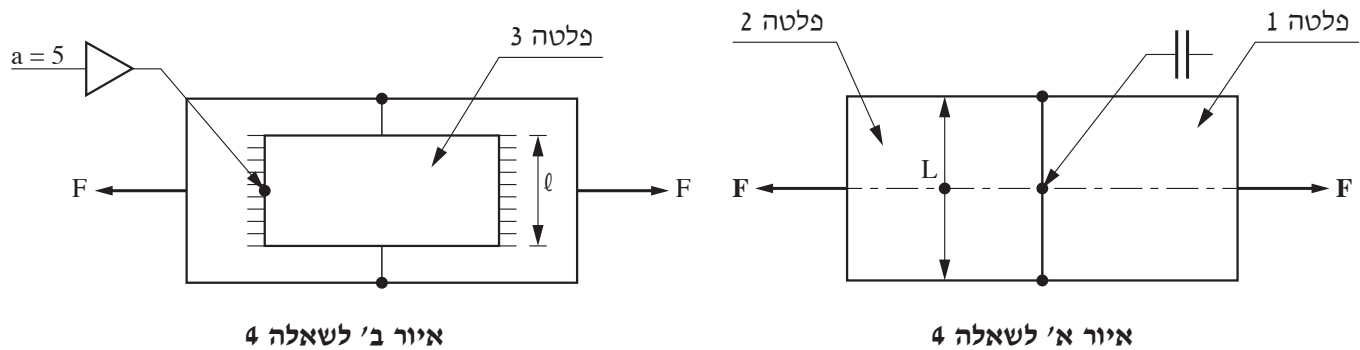
- א. (8 נק') חשבו את המומנט, M_t , שמעביר הגלגל, ואת כוח הגזירה, F_t , הפועל על השגם.
- ב. (12 נק') ללא קשר לתוצאות של סעיף א', הניחו כי כוח הגזירה הפועל על השגם: $F_t = 6,000 \text{ N}$. חשבו את האורך המזערי של השגם משיקולי גזירה ומעיכה.

שאלה 4

באיור א' לשאלה 4 מתוארות שתי פלטות שרותכו זו לזו בתפר ריתוך חזיתי בעובי a. הפלטות עמוסות בכוח מתיחה סימטרי F.

נתונים:

- רוחב הפלטות: $L = 300 \text{ mm}$
- עובי התפר: $a = 5 \text{ mm}$
- מאמץ הכניעה של חומר התפר: $\sigma_y = 340 \text{ MPa}$
- מקדם הבטיחות הדרוש: $[S] = 2$
- המאמץ המותר לריתוך: $[\tau_w] = \alpha \cdot [\sigma_t]$
- המאמץ המותר למתיחה של חומר התפר: $[\sigma_t]$
- לתפר חזיתי - $\alpha = 0.75$
- לתפר פינתי (מילאת) - $\alpha = 0.65$

8 נק' (א).

1. חשבו את המאמץ המותר למתיחה של חומר התפר $[\sigma_t]$ לתפר חזיתי ואת המאמץ המותר לריתוך זה $[\tau_w]$. (4 נק')

2. חשבו את הכוח F שניתן להפעיל על הפלטות. (4 נק')

12 נק' (ב).

הוחלט להחליף את ביצוע התפר החזיתי שבאיור א' בתפר חפיה, באמצעות ריתוך פלטה שלישית שתרוך לשתי הפלטות הקיימות בשני ריתוכים בעלי אורך ℓ , כמתואר באיור ב' לשאלה 4. עובי כל תפר: $a = 5 \text{ mm}$.

ללא קשר לתוצאות של סעיף א', הניחו: $F = 150,000 \text{ N}$.

1. חשבו את המאמץ המותר לריתוך בתפר פינתי $[\tau_w]$. (4 נק')

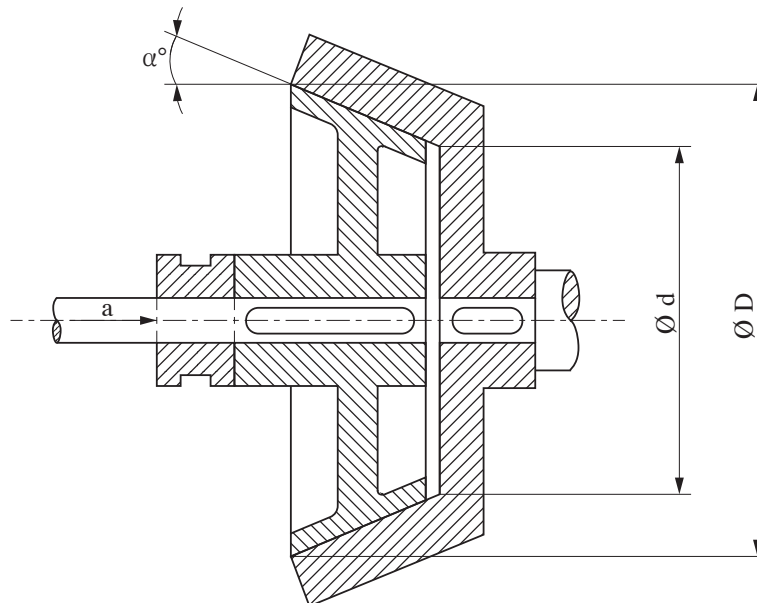
2. חשבו את האורך המזערי של תפרי הריתוך ℓ . (8 נק')

שאלה 5

באיור לשאלה 5 מתואר מצמד קוני, המשמש להצמדה ולהפרדה של תנועה סיבובית בין המנוע לצרכן.

נתונים:

- קוטר המצמד: $D = 240 \text{ mm}$, $d = 200 \text{ mm}$
- זווית הקונוס: $\alpha = 20^\circ$
- לחץ השטח המותר: $[p] = 0.4 \text{ MPa}$
- מקדם החיכוך בין שטחי המצמד: $\mu = 0.3$
- מקדם תנאי העבודה: $f = 1.5$
- מהירות הסיבוב של המצמד: $1,500 \text{ RPM}$
- המצמד יחושב לפי בלאי אחיד: $(p.v. = \text{const})$

איור לשאלה 5

- א. (6 נק') חשבו את המומנט המרבי שהמצמד יכול להעביר.
- ב. (4 נק') חשבו את ההספק המרבי שהמצמד יכול להעביר.
- ג. (6 נק') חשבו את הכוח לעבודה רציפה, F_a , הדרוש להעברת ההספק שחישבתם בסעיף ב'.
- ד. (4 נק') מה יקרה למצמד אם ינסו להעביר דרכו, באותה מהירות סיבוב $1,500 \text{ RPM}$:
1. הספק הגדול ב-25% מן ההספק שחושב.
 2. הספק הגדול פי 2 מן ההספק שחושב.

פרק שלישי: מערכות הידראוליות**שאלה 6**

באיור לשאלה 6 מוצג חתך של מכל המכיל מים ואוויר. המכל מורכב מתאים מופרדים על-ידי מחיצות.

גובה המים בכל אחד מהתאים מצוין באיור (h_1 לא ידוע).

למכל מחוברים שני מדי לחץ, P_1 ו- P_2 , כמתואר באיור.

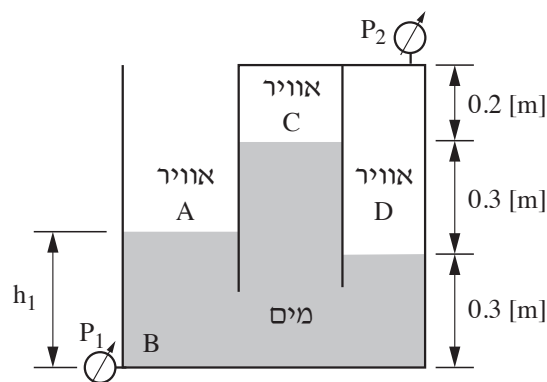
נתונים:

בנקודה A המכל פתוח לאטמוספירה: $(P_A)_g = 0 \text{ [Pa]}$

קריאת מד הלחץ P_1 : $P_1 = 4,000 \text{ [Pa]}$

המשקל הסגולי של המים: $\gamma_{\text{מים}} = 10^4 \left[\frac{\text{N}}{\text{m}^3} \right]$

המשקל הסגולי של האוויר זניח.

איור לשאלה 6

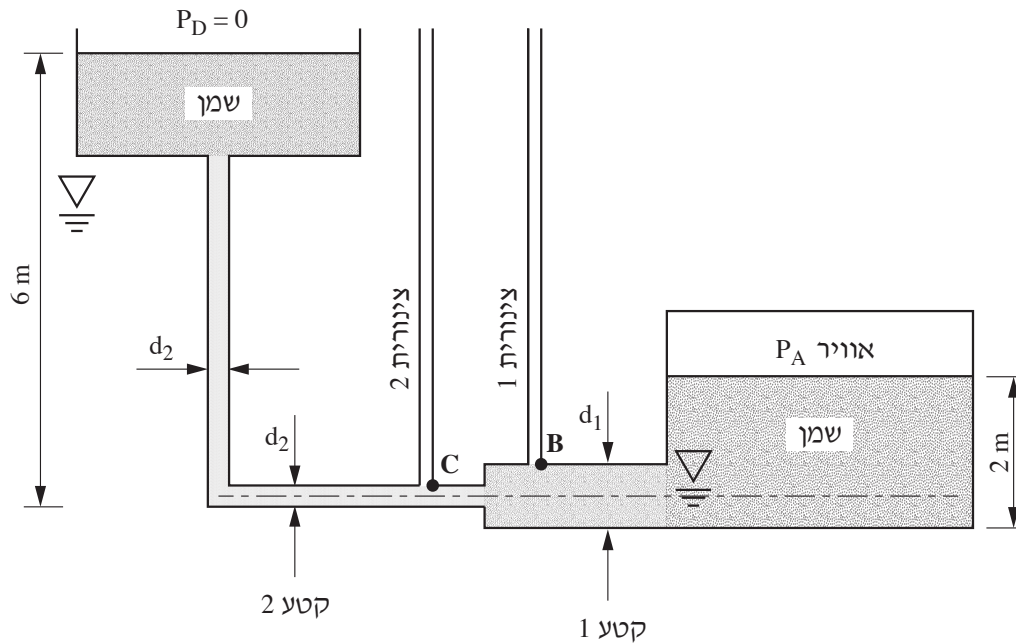
א. חשבו את הגובה, h_1 . (7 נק')

ב. חשבו את הלחץ בנקודה C, והסבירו את משמעות הסימן המתקבל. (7 נק')

ג. חשבו את הלחץ בנקודה D ואת הערך שמראה מד הלחץ P_2 . (6 נק')

שאלה 7

באיור לשאלה 7 מתואר צינור מדורג שמחבר בין שני מכלים גדולים המכילים שמן. הצינור המדורג מחולק לשני קטעים: קטע 1 שקוטרו 60 mm וקטע 2 שקוטרו 30 mm. המכל התחתון סגור ומכיל אוויר דחוס בלחץ מנומטרי P_A , ואילו המכל העליון פתוח לאטמוספירה. לצינור מחוברות שתי צינוריות דקות בנקודות B ו-C, כמתואר באיור.

איור לשאלה 7

נתונים:

קוטר הצינור בקטע 1: $d_1 = 60 \text{ [mm]}$ קוטר הצינור בקטע 2: $d_2 = 30 \text{ [mm]}$ המשקל הסגולי של שמן: $\gamma_{\text{שמן}} = 8,000 \left[\frac{\text{N}}{\text{m}^3} \right]$ תאוצת הכובד: $g = 10 \left[\frac{\text{m}}{\text{sec}^2} \right]$ מקדם החיכוך בין השמן לקטע 2 של הצינור: $f = 0.2$

הפסדי העומד בקטע 1 של הצינור והפסדי העומד המקומיים בשני קטעי הצינור זניחים.

אורך קטע 2 של הצינור (בעל הקוטר d_2): $L_2 = 8 \text{ [m]}$

(7 נק') א. קבעו את כיוון זרימת השמן (מהמכל התחתון למכל העליון או מהמכל העליון למכל התחתון) עבור כל אחד מהמצבים שלהלן. נמקו את הקביעה באמצעות חישוב מתאים:

1. לחץ האוויר במכל התחתון: $P_A = 52,000 \text{ [Pa]}$

2. לחץ האוויר במכל התחתון: $P_A = 32,000 \text{ [Pa]}$

3. לחץ האוויר במכל התחתון: $P_A = 20,000 \text{ [Pa]}$

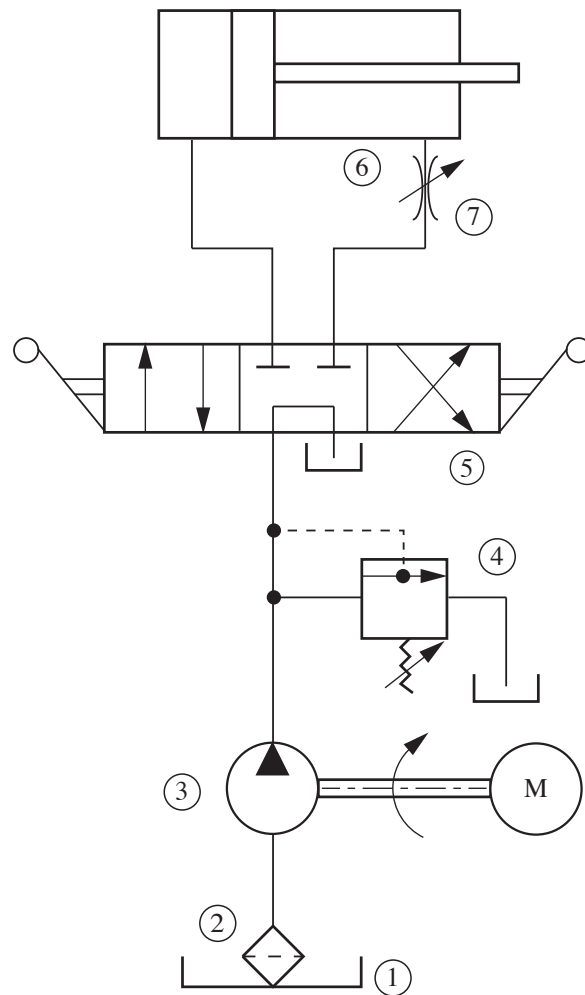
(7 נק') ב. עבור מצב 1 – חשבו את הספיקה העוברת בין שני המכלים, ביחידות ליטר לשנייה.

(3 נק') ג. עבור מצב 1 – חשבו את מהירויות הזרימה בנקודות B ו-C.

(3 נק') ד. קבעו באיזו מן הצינוריות – 1 או 2 – מפלס השמן יהיה גבוה יותר. נמקו את הקביעה.

שאלה 8

באיור לשאלה 8 מתוארת מערכת הידראולית המשמשת לדחיפת עובד.

איור לשאלה 8

נתונים:

הכוח הפועל על מוט הבוכנה בעת יציאת הבוכנה: $F_1 = 5 \text{ kN}$

מהירות יציאת הבוכנה: $v_1 = 0.1 \frac{\text{m}}{\text{s}}$

קוטר הבוכנה: $D = 0.1 \text{ m}$

קוטר מוט הבוכנה: $d = 0.06 \text{ m}$

מהלך הבוכנה: $X = 0.15 \text{ m}$

מפל הלחץ ברכיב 7: $\Delta P_7 = 8 \text{ bar}$

(6 נק') א. ציינו את שמות הרכיבים 1-7, והסבירו את תפקידם של הרכיבים 4 ו-7 בלבד.

(4 נק') ב. כאשר רכיב 5 נמצא במצב ביניים (אמצעי) – קבעו ונמקו:

1. האם מוט הבוכנה יהיה במצב נעול או משוחרר?

2. מה יהיה הלחץ ביציאה מן המשאבה?

(5 נק') ג. חשבו את הלחץ ביציאה מן המשאבה כאשר הבוכנה נמצאת במצב הלוך (יציאה).

(5 נק') ד. לאחר שהבוכנה מגיעה לקצה המהלך שלה היא משתהה 5 שניות לפני שהיא מתחילה לחזור. בהנחה שספיקת המשאבה קבועה, חשבו את הזמן הדרוש לבוכנה לביצוע מחזור שלם (הלוך + שהייה + חזור).

פרק רביעי: חומרים ועיבודם

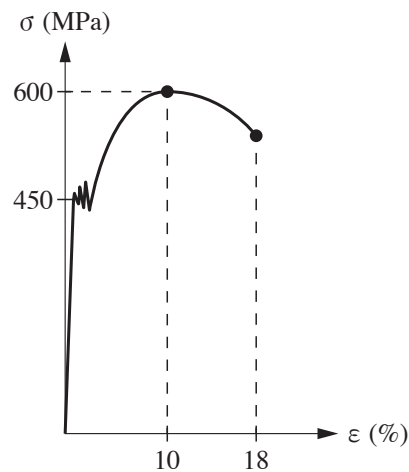
שאלה 9

באיור לשאלה 9 מוצג גרף מאמץ-מעוות ($\sigma - \epsilon$) לדגם פלדה SAE 1040 לאחר נורמליזציה (נרמול).

נתונים:

- האורך ההתחלתי של הדגם: $\ell_0 = 50 \text{ mm}$

- שטח החתך ההתחלתי של הדגם: $A_0 = 60 \text{ mm}^2$

איור לשאלה 9

(4 נק')

א. 1. היעזרו בגרף וכתבו במחברת את הערכים האלה:

σ_y , σ_{uts} , מעוות בשבר, ϵ_f .

2. חשבו את אורך הדגם בעת שבירתו.

(4 נק')

ב. במהלך ניסוי מתיחה הנעשה על הדגם הזה נמדד כוח מתיחה $F = 12,000 \text{ N}$ כאשר המעוות הנמדד היה:

$\epsilon = 0.1\%$

1. חשבו את המאמץ בדגם ברגע זה.

2. האם המאמץ נמצא בתחום האלסטי של חומר הדגם?

3. אם המאמץ שחישבתם בסעיף ב' (1) נמצא בתחום האלסטי, חשבו את מודול האלסטיות של החומר (E).

אם לא – חשבו את הכוח המרבי שניתן להפעיל על הדגם בתחום האלסטי.

ג. (4 נק') מוצע לעשות חיסום במים לפלדה הנתונה כדי להגיע לערכים האלה:

$$\sigma_{uts} = 723 \text{ MPa}, HB = 300$$

היעזרו בטבלה "תכונות של פלדות" שבנספח א' לשאלה 9, והסבירו אם יש לקבל את ההצעה.

ד. (2 נק') איזו משיטות הקשיית פני השטח – אינדוקציה, שימוש באלקטרוליט, פחמון – יכולה להעלות את אחוז הפחמן בפני השטח?

ה. (6 נק') 1. תארו בקצרה את תהליך החיסום במים.

2. לפניכם רשימת תכונות מכניות ופיזיקליות. העתיקו אותן למחברת וקבעו עבור כל אחת מהן כיצד היא מושפעת מן החיסום. השתמשו במילים: "עולה", "יורד" ו-"לא משתנה".

התכונות:

- צפיפות
- σ_{uts}
- ϵ_f (מעוות בשבר)
- מודול אלסטיות (E)
- מוליכות חשמלית

פרק חמישי: אנגלית טכנית

שאלה 10

קראו את הקטע בנספח ב' לשאלון זה, וענו במחברת על **כל** הסעיפים (לכל סעיף – 2 נק').
מותר לענות בעברית על כל הסעיפים.

Questions.

- a. (Paragraph A) What is the purpose of using bolts and screws?
- b. (Paragraph A) Why is the quality of the material which screws and bolts are made from so important?
- c. (Paragraph B1) In which form do bolts start their manufacturing process?
- d. (Paragraph B2) Why is the head-forming process called "cold-heading"?
- e. (Paragraph B3) Which cold-forging method is implemented in the thread-forming machine?
- f. (Paragraph B4) Which of the two parts of heat treatment does not include heating above the critical point?
- g. (Paragraph B4) State **TWO** points in favor of, and **ONE** point against performing threading **after** heat-treatment.
- h. (Paragraph B5) Is the coating process purely mechanical? Explain your answer.
- i. (Paragraph B6) What is the purpose of a locking patch?
- j. (Paragraph B7) Write three tests which check **only the mechanical** properties of screws.

בהצלחה!

The Making of Bolts and Screws

Paragraph A: Manufacturing Processes of Bolts and Screws

Screws and bolts are generally made from low to medium carbon steel wire, however, this material can be substituted for other inexpensive metals, such as brass, nickel alloys, and aluminium alloys. The quality of the metal, must be high in order to avoid cracking and breaking of the screws and bolts. Bolts and screws are simple, inexpensive machine parts; they are widely used to create non-permanent joints.

Paragraph B: 7 Steps of Manufacturing Bolts and Screws

- B1.** Since bolts are formed from a coiled wire, the first step is to straight the wire and cut it to the predefined length. The grade of steel is standardized worldwide. The straightening-cutting machine can produce up to 550 screw blanks per minute.
- B2.** Head-Forming. The blanks are fed into a series of dies which gradually form the heads by applying high pressure at room-temperature. This process is called "cold-heading". There are different die forms which create various head forms.
- After head-forming, bolts (but not screws) are passed into a chamfer machine which forms the conical form of the bolt's butt. The purpose of this is to support the nut assembly.
- B3.** After the head-forming, the blanks are correctly ordered and fed into a cold-forging machine. The blanks are rolled by it, simultaneously forming a thread. This kind of machines can produce up to 300 pieces per minute. For more complex bolt designs, which cannot be contoured through cold-forging alone, some additional turning or drilling may be needed. Turning involves spinning the bolt at high speed, while steel is cut away to achieve the desired shape and design. Drilling can be used to make holes through the bolt if required, some bolts may also have washers attached to them at this stage of the process.
- B4.** Heat Treatment – This process is performed in order to increase the overall durability of the screw or bolt. There are two stages that make up the heat treatment:
- Hardening: Here the bolts are heated to high temperatures (above 850°C, which is higher than the critical point), held for an hour, and then dipped into a cooling media (usually water or oil, according to the carbon percentage in the steel).
 - Tempering: This operation is performed in order to reduce some of the excess hardness/brittleness of the bolts. The metal is heated to a temperature level below its critical point after which the bolts are left to cool by air.

Since heat treatment changes the properties of the steel and makes it harder, it is easier and more cost-effective to apply threading beforehand. However, threading after heat treatment will mean better fatigue performance. The heat treatment can cause heat marks and minor damage to the bolt. For this reason, some customers demand threading after heat treatment, especially for applications such as engine and cylinder head bolts. This process is more expensive since you need to form hardened steel, but the threads will maintain their shape better.

- B5.** Surface Finishing – This process includes operations that are performed when needed, to alter the surface of the bolt or screw. It is done to enhance the function and aesthetic appeal. The choice of surface treatment is determined by the bolt's application and the requirements of the customer.
- Steel can be coated in zinc, cadmium, nickel, or chromium for extra strength and corrosion resistance. Coating is a process whereby the bolt is submerged in a liquid containing zinc. An electric current is then applied so that the zinc forms a coating over the bolt. However, electrolytic treatment does come with an increased risk of hydrogen embrittlement. Another option is zinc flakes, which offer an even higher corrosion resistance, albeit at a higher price.
 - When corrosion resistance is not an issue – such as inside an engine or an application that is regularly exposed to oil-using phosphate is a more cost-effective option.
- B6.** Once the surface treatment has been applied, standard bolts are typically ready to be packaged. However, more advanced designs may require some additional assembly, such as brackets. Other bolts will also require some form of patching, either a locking patch or a liquid patch. A locking patch consists of a thick nylon layer over the threads, which helps improve grip. A liquid patch will help improve the thread-forming torque.
- B7.** Quality Control – After completing the previous steps, bolts and screws are sent for testing and inspection. They are checked for their hardness levels, threading accuracy, impact and tension strength, torque levels, coating thickness, and mating fit. If they pass all these tests, they are then packaged and shipped for delivery.

נספח ג': מילון מונחים (2 עמודים)

לשאלון 710001, אביב תשפ"ג

תרגום המונח			המונח
אנגלית	רוסית	ערבית	
nominal power	Номинальная мощность	القدرة الاسمية / الاعتبارية	הספק נומינלי
inelastic/plastic collision	Абсолютно неупругий удар	اصطدام غير مرن	התנגשות פלסטית
fatigue	Усталость (материалов)	إجهاد / إعياء	התעייפות
slider	Ползунок	زلاّقة	זחלן
fatigue strength limit	Максимально допустимое напряжение для усталостных деформаций	قوة الإجهاد / الإعياء الحدّية	חוזק גבולי להתעייפות
specific heat	Удельная теплоемкость	الحرارة النوعية	חום סגולי
windings	Витки	رَبْط / غلاف	כריכה/כריכות
contact pressure	Напряжение смятия	ضغط مساحة	לחץ מגע
yield stress	Предел текучести	إجهاد الخضوع	מאמץ כניעה
periodical symmetric stress	Переменные напряжения (часто циклические)	دورة الجهد التناظري	מאמץ מחזורי סימטרי
jack	Домкрат	مِرْفَاع	מִגְבֵּה
compressor	Компрессор	ضاغط	מדחס
angular velocity	Угловая скорость	السرعة الزاوية	מהירות זוויתית
relative velocity	Относительная скорость	السرعة النسبية	מהירות יחסית
absolute velocity	Абсолютная скорость	السرعة المطلقة	מהירות מוחלטת
translational velocity	Цикличная скорость	سرعة الإزاحة	מהירות מועתקת
modulus of elasticity	Модуль Юнга (модуль упругости)	مُعَامِل المرونة	מודול אלסטיות
cooling cycle	Холодильный цикл	دورة التبريد	מחזור קירור
disengaging clutch/coupling	Предохранительная муфта	قابض حدّي	מצמד גבולי
friction clutch/coupling	Фрикционная муфта	قابض احتكاك	מצמד חיכוך
coefficient of safety	Коэффициент безопасности	مُعَامِل الأمان	מקדם בטיחות

תרגום המונח			המונח
אנגלית	רוסית	ערבית	
coefficient of performance	Коэффициент проводимости	مُعَامِلُ الأداء	מקדם ביצוע
conduction coefficient	Коэффициент теплопроводности	مُعَامِلُ الانتقال	מקדם הולכה
convection coefficient	Коэффициент конвекции	مُعَامِلُ الحمل	מקדם הסעה
friction coefficient	Коэффициент трения	مُعَامِلُ الاحتكاك	מקדם חיכוך
thermal efficiency	Тепловая эффективность	الكفاءة الحرارية	נצילות תרמית
spring constant	Жесткость пружины	ثابت الزنبرك / ثابت الرفاص	קבוע קפיץ
coulisse	Кулиса	كَوَالِيس	קוליסה
buckling	Потеря устойчивости	انهيار	קריסה
heat flow	Тепловой поток	دفق / تدفق حراري	שטף חום
wire	Провод	سلك	תיל